

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 44/2023-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej MAJCHRÁK & MAJCHRÁK, advokáti, s. r. o., Nová Bystrica 850, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4Obdo/18/2021 z 28. júla 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 5. decembra 2022 domáha vyslovenia porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods.1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania, ktoré žiada zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovateľka sa žalobou domáhala určenia neplatnosti dohody, ktorou jej manžel prevzal zmenkové ručenie na zmenke vystavenej obchodnou spoločnosťou, v ktorej bol spoločník a konateľ. Podľa sťažovateľky pre rozpor s dobrými mravmi išlo nielen o absolútne neplatný právny úkon (§ 39 Občianskeho zákonníka), ale aj relatívne neplatný právny úkon pre nedostatok jej súhlasu so zmenkovým ručením (§ 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka), keďže nešlo o bežnú vec týkajúcu sa spoločných vecí. Nárok zo zmenkového platobného rozkazu, ktorým bol manžel sťažovateľky zaviazaný zaplatiť zmenkovú sumu, sa vymáha v exekučnom konaní.

3. Okresný súd žalobu sťažovateľky zamietol pre nedostatok naliehavého právneho záujmu. Vychádzajúc z rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 3Obo/16/2009 dospel k záveru, že platnosť zmenkového ručenia vzhľadom na právoplatne skončené konanie o zmenkovom platobnom rozkaze nemôže preskúmať. Nestotožnil sa so sťažovateľkou, ktorá tvrdila, že nie je účastníčkou exekučného konania, a preto nemá k dispozícii žiadne prostriedky ochrany. K tomu uviedol, že ak sú exekúciou postihnuté veci v bezpodielovom spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“), je v tejto časti manžel povinným účastníkom konania a má rovnaké prostriedky obrany ako povinný, a preto exekučný súd môže rozhodnúť o jej námietkach neplatnosti právnych úkonov.

4. Na odvolanie sťažovateľky krajský súd potvrdil rozsudok okresného súdu. K sťažovateľkou dožadovanej aplikácii záverov rozhodnutia ústavného súdu č. k. I. ÚS 26/2010 uviedol, že z nich vyplýva aj to, že je potrebné prihliadať na individuálne okolnosti vychádzajúce zo skutkových zistení. Krajský súd individuálne zohľadnil, že manžel sťažovateľky nepodal námietky proti zmenkovému platobnému rozkazu, a preto sa na jeho podklade vedie exekúcia. Stotožnil sa so záverom okresného súdu, že pre právoplatné skončenie zmenkového súdneho konania nie je oprávnený preskúmať platnosť právnych úkonov, v ktorých má exekučný titul základ. Krajský súd konštatoval skutkovú rozdielnosť s rozhodnutím č. k. I. ÚS 26/2010 v tom, že manžel sťažovateľky bol účastníkom súdneho konania, výsledkom ktorého je exekučný titul. Krajský súd nevezhliadol neisté postavenie sťažovateľky, pretože určenie neplatnosti by bezprostredne neovplyvnilo právoplatnosť a vykonateľnosť zmenkového platobného rozkazu a nevyriešilo vzťahy strán sporu, pretože zmenkový veriteľ by sa naďalej mohol domáhať zaplataenia zmenky.

5. Sťažovateľka podala dovolanie proti rozsudku krajského súdu, pretože jeho rozhodnutie záviselo od vyriešenia právnych otázok, ktoré v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu neboli ešte vyriešené [§ 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku]. Sťažovateľka dovolacie otázky vymedzila tak, či (i) má naliehavý právny záujem na určení neplatnosti právnych úkonov uskutočnených manželom pri podnikaní obchodnej spoločnosti, ak s nimi neudelila súhlas podľa § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka a neboli jej oznámené podľa etických noriem manželského spoluzitia a dobrých mravov spoločnosti a (ii) je prevzatie záväzku jedného z manželov bez súhlasu druhého pri podnikaní obchodnej spoločnosti, ktorej spoločníkom a konateľom je zaväzujúci manžel, absolútne neplatné pre rozpor s dobrými mravmi alebo relatívne neplatné pre absenciu súhlasu. Sťažovateľka rozpor s dobrými mravmi odôvodňovala (i) tým, že veriteľ sa môže uspokojiť z majetku v BSM, keď zaväzujúci manžel iný majetok nevlastní, (ii) nekalým konaním veriteľa s cieľom len vlastného prospechu bez upozornenia spotrebiteľa na následky a možnosti aplikácie ochranných ustanovení Občianskeho zákonníka, (iii) absenciou primeranej protihodnoty za prevzatie záväzku za riziko podnikania obchodnej spoločnosti a (iv) likvidačnou výškou pohľadávky. Sťažovateľka súdom vytkla, že neaplikovali rozhodnutie č. k. I. ÚS 26/2010, podľa ktorého je pristúpenie k záväzku spoločnosti manželom (spoločníkom) bez súhlasu druhého manžela konaním v rozpore s dobrými mravmi. V súvislosti s existenciou naliehavého právneho záujmu sťažovateľka poukázala na to, že podľa § 147 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa pohľadávka len jedného z manželov vzniknutá za trvania manželstva môže uspokojiť aj z majetku v BSM. K tomu uviedla, že nemá iný prostriedok obrany, pretože nebola zmenkovým ručiteľom, účastníkom konania o zaplataenie a povinnou v exekúcii.

6. Najvyšší súd ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením dovolanie sťažovateľky odmietol, pretože smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné. Stotožnil sa so záverom, že nebol daný naliehavý právny záujem, keďže účastníkom exekučného konania je aj manžel povinného, ak sú exekúciou postihnuté veci v BSM a sťažovateľka mohla podať žalobu o vylúčenie veci z exekúcie. Zdôraznil, že v čase podania žaloby už exekúcia prebiehala. K rozhodnutiu č. k. I. ÚS 26/2010, ktorým sťažovateľka popierala záver o neexistencii naliehavého právneho záujmu, uviedol, že z neho nevyplýva, že by súdy prioritne nemali skúmať jeho existenciu. K tomu doplnil, že otázka naliehavého právneho záujmu je založená na skutkových zisteniach, ktoré nie je oprávnený preskúmať. K druhej dovolacej otázke uviedol, že sa ňou súdy pre nedostatok naliehavého právneho záujmu nezaoberali, a preto od jej vyriešenia rozhodnutie krajského súdu nezáviselo. Najvyšší súd pre rozdielnosť skutkových stavov neaplikoval záver nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 588/2021, v ktorom konštatoval, že žalobkyňa mala naliehavý právny záujem na určení neplatnosti ručiteľského vyhlásenia manžela, nároky z ktorého si veriteľ uplatňoval viacerými žalobami. Vo veci sťažovateľky by sa nepredišlo budúcim sporom medzi manželom a zmenkovým veriteľom a hrozbe uspokojenia pohľadávky z majetku v BSM.

7. Najvyšší súd doplnil, že právne závery z rozhodnutia č. k. I. ÚS 26/2010 sa nepresadili. Poukazujúc na svoje rozhodnutie č. k. 4Cdo/197/2021 uviedol, že právna úprava BSM z hľadiska účelu nesmeruje k ochrane spoločného majetku pred sekundárnymi následkami úkonov len jedného z manželov a len pre nespravodlivosť sa od nej nemožno odkláňať. Mimo sféry spoločných vecí sa môže manžel zaväzovať aj bez súhlasu druhého manžela bez sankcie relatívnej neplatnosti a veriteľ sa môže domáhať uspokojenia aj z majetku BSM. Podľa ustálenej súdnej praxe na prevzatie ručiteľského záväzku manželov netreba súhlas druhého, keďže nevzniká ich spoločný záväzok. Len z toho, že veriteľ sa môže uspokojiť z majetku v BSM, nemožno vyvodiť, že prevzatie záväzku nie je bežnou vecou, platnosť ktorého je podmienená súhlasom oboch manželov.

III.

8. Sťažovateľka namieta záver o neexistencii naliehavého právneho záujmu. Tvrdí, že exekučný súd by bez určovacieho rozsudku, vydania ktorého sa domáhala, neskúmal neplatnosť právnych úkonov tvoriacich základ exekučného titulu. Podľa sťažovateľky súdy dospeli k absurdnému záveru, že domáhať sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu pre porušenie noriem o nakladaní s majetkom v BSM možno až v exekučnom konaní. Podľa sťažovateľky preukázala naliehavý právny záujem tým, že neudelila súhlas so zmenkovým ručením a súdy pochybili, keď nevyhodnotili právne úkony ako neplatné podľa záverov rozhodnutia č. k. I. ÚS 26/2010. Sťažovateľka, citujúc tieto závery, trvá na tom, že mali byť v celom rozsahu aplikované. Súdom vytýka porušenie princípu právnej istoty, keď právne významnú otázku za rovnakej situácie neposúdili rovnakým spôsobom.

9. Sťažovateľka namieta formalistický výklad prípustnosti dovolania preto, že sa domáhala preskúmania právneho posúdenia existencie naliehavého právneho záujmu vo vzťahu k nespornému skutkovému stavu, ale najvyšší súd nesprávne, vyhodnotiac otázku ako skutkovú, prieskum odmietol. Základné práva sťažovateľky mali byť porušené tým, že napriek splneniu všetkých podmienok prípustnosti dovolania ho najvyšší súd meritórne preskúmal a konštatoval jeho nedôvodnosť, no procesne odmietol ako neprípustné. Sťažovateľka za neprijateľný považuje

záver najvyššieho súdu, že pri určovacej žalobe o neplatnosť právnych úkonov, pri ktorej naliehavý právny záujem na určení predpokladá § 39 a 40a Občianskeho zákonníka, ho treba preukazovať.

IV.

10. Vo vzťahu k namietanému uzneseniu treba uviesť, že z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby táto interpretácia nebola svojvoľná, ale i formalistická a aby bola čo najstálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

11. Nemožno súhlasiť so sťažnostnou námietkou, že najvyšší súd otázku naliehavého právneho záujmu nesprávne vyhodnotil ako skutkovú, a preto sa ňou nezaoberal. Hoci jeho argumentácia tieto celkom nesprávne prvky obsahuje, je zrejmé, že najvyšší súd sa stotožnil s právnym záverom o neexistencii naliehavého právneho záujmu pre možnosť využitia prostriedkov obrany v exekúcii. Ide o formuláciu jasného právneho posúdenia nespornej skutkovej situácie, ktorej podstata bola určená tým, že manžel sťažovateľky sa bez jej súhlasu zaručil, veriteľ si proti nemu pohľadávku úspešne uplatnil v sporovom konaní a na podklade právoplatného rozhodnutia z tohto konania prebieha exekúcia, v ktorej je postihovaný aj majetok v BSM, a to aj napriek tomu, že sťažovateľka s ručením nedala súhlas a nebola účastníčkou sporu, v ktorom bol zaviazaný jej manžel. Sťažovateľka sa prvou dovolacou otázkou domáhala odpovede, či mala alebo nemala naliehavý právny záujem, keď nedala súhlas a nevedela o zmenkovom ručení manžela. K tomu treba uviesť, že len samotná absencia súhlasu a neoznámenie nie je skutkovou okolnosťou preukazujúcou naliehavý právny záujem. Ide o hmotnoprávnu okolnosť, ktorá má za následok relatívnu neplatnosť právneho úkonu. Sťažovateľka krajskému súdu nevytkla nesprávnu aplikáciu noriem exekučného práva v kontexte jej neistého právneho postavenia, z ktorej súdy vyvodili neprípustnosť určovacej žaloby. Práve to bolo právnym posúdením, od ktorého záviselo rozhodnutie krajského súdu.

12. Najvyšší súd viackrát konštatoval, že súdy vecne neposudzovali platnosť právnych úkonov pre nesplnenie podmienky prípustnosti určovacej žaloby. Sťažovateľka odpoveď na druhú dovolaciu otázku žiadala v kontexte individuálnych skutkových okolností rozhodujúcich pre záver o neplatnosti úkonov, vo vzťahu ku ktorým súdy nevykonali dokazovanie, keď za dostatočné pre rozhodnutie považovali preukázanie skutočností o exekúcii. To vylúčilo právomoc najvyššieho súdu zodpovedať druhú dovolaciu otázku v okolnostiach veci sťažovateľky. Z toho plynie záver, že rozhodnutie krajského súdu, ktorý sa stotožnil s neexistenciou naliehavého právneho záujmu, nezáviselo od vyriešenia dovolacích otázok tak, ako ich naformulovala sťažovateľka. Sťažovateľka aplikáciu záverov rozhodnutia č. k. I. ÚS 26/2010 odôvodňuje totožným dôvodom zamietnutia žaloby, s čím nemožno súhlasiť. Kým vo veci sťažovateľky dôvodom bola neexistencia naliehavého právneho záujmu, vo veci posudzovanej ústavným súdom to boli právne závery o neplatnosti úkonov. Pre neinterpretovanie a neaplikovanie noriem o absolútnej a relatívnej neplatnosti vo veci

sťažovateľky nemožno prihliadať na tieto závery ústavného súdu. K tomu možno doplniť, že len skutočnosť, že najvyšší súd okrajovo, bez významu pre rozhodnutie o prípustnosti dovolania, vyjadril právny názor odlišne ako ústavný súd v rozhodnutí č. k. I ÚS 26/2010, nemá bez ďalšieho vplyv na súlad namietaného uznesenia s ústavou.

13. Nemožno súhlasiť so sťažnostnou námietkou, že najvyšší súd procesne nesprávne odmietol dovolanie. Odmietol ho preto, lebo od vyriešenia dovolacích otázok nezáviselo rozhodnutie krajského súdu. Pre nesplnenie podmienky prípustnosti dovolania v návetí § 421 ods. 1 Civilného sporového poriadku potom procesne správne konštatoval jeho neprípustnosť. Nemožno súhlasiť s tým, že najvyšší súd porušil zákon, keď skúmal dôvodnosť dovolacích právnych otázok, napriek tomu, že dovolanie odmietol. Nevedno ako inak mal najvyšší súd vyhodnotiť prípustnosť dovolania, ak by neposudzoval splnenie podmienok. Bez toho, aby najvyšší súd posudzoval, či od vyriešenia dovolacích otázok záviselo odvolacie rozhodnutie, by nemohol rozhodnúť o prípustnosti. Nemožno súhlasiť ani s tým, že najvyšší súd vecne preskúmal rozsudok krajského súdu. Najvyšší súd sa v nadväznosti na dovolacie otázky len okrajovo vyjadril k právnym názorom súdnej praxe bez toho, aby posudzoval správnosť ich aplikácie na zistený skutkový stav, keďže argumenty a právne posúdenie sťažovateľky neboli predmetom meritórneho prieskumu súdov.

14. Nemožno súhlasiť so sťažnostnou námietkou, že sťažovateľka nemusela preukazovať naliehavý právny záujem na určení neplatnosti, pretože vyplýva priamo z Občianskeho zákonníka. Treba zohľadniť účel § 137 písm. c) Civilného sporového poriadku, ktorým je odstrániť zbytočné spory o platnosť právnych úkonov, ktoré vyvolávajú len ďalšie spory a definitívne neusporiadajú vzťahy medzi účastníkmi. Sťažovateľka sa mylne domnieva, že len úprava neplatnosti je sama osebe naliehavým právnym záujmom. Je v dispozícii žalobcu domáhajúceho sa následkov neplatnosti právneho úkonu, aby vymedzil predmet a petit žaloby, zodpovedajúc účelu procesných noriem. Možno doplniť, že osobitným predpisom, z ktorého naliehavý právny záujem vyplýva, je Exekučný poriadok pri žalobe o vylúčenie veci z exekúcie. Sťažovateľka nesúhlasí s možnosťou obrany v exekučnom konaní, avšak bližšie nekonkretizuje, prečo je tento právny záver nesprávny. Len argument o absencii priameho vzťahu k zmenkovému platobnému rozkazu nepostačuje pre záver o vylúčení možnosti tieto prostriedky riadne uplatniť. To platí o to viac, že súdy sťažovateľke ozrejmi, že v rozsahu veci patriacej do BSM postihnutej exekúciou má postavenie účastníka konania. Netreba opomínať, že zamietnutie určovacej žaloby pre neprípustnosť netvorí prekážku právoplatne rozhodnutej veci a pre to sa za zmeny skutkových okolností môže sťažovateľka opätovne domáhať následkov tvrdenej neplatnosti právnych úkonov.

15. Úvahy najvyššieho súdu o podmienkach prípustnosti dovolania v konkrétnostiach oboch dovolacích otázok, reagujúc na v konaní zistené skutočnosti, nemožno považovať za svojvoľné alebo arbitrárne ani také, ktoré by boli príliš formalistické alebo by obsahovali zjavný právny omyl. Namietané uznesenie nepredstavuje výsledok takej interpretácie a aplikácie zákona, ktorá by sa od znenia príslušných ustanovení odchyľila natoľko, aby tým došlo k popretiu ich významu a účelu. Záver najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania sťažovateľky je založený na racionálnom, podrobnom, a teda ústavne konformnom výklade právnej úpravy prípustnosti dovolania pre nesprávne právne posúdenie v civilnom procese. Uznesením najvyššieho súdu nedošlo k porušeniu práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Preto je ústavná sťažnosť v časti porušenia týchto práv zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom

súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietnutá.

16. Pokiaľ ide o sťažovateľkou paušalizovane namietané porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, treba uviesť, že k zásahu do bezpodielového spoluvlastníckeho práva sťažovateľky došlo v súlade so zákonom na základe nepreukázania naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti právnych úkonov manžela. Tento zákonom predpokladaný následok preto nie je porušením ústavného práva vlastníť majetok, a preto je ústavná sťažnosť aj v časti porušenia tohto práva zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. januára 2023

Robert Šorl
predseda senátu